TENTAMEN MEDICUM

INAUGURALE

DE

VARIOLA.

TENTAMEN MEDICUM INAUGURALE,

DE

VARIOLA;

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, SS.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu, et

Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

DANIEL PROUDFIT,

Civis Reipublicæ Novi Eboraci:

COLUMB. SOCIET. NOV. EBORAC. SOC.

NEC NON

SOCIET. AMER. MED. PHILADELPH. SOC. EXTR.

NEC NON

SOCIET. AMER. PHYS. EDIN. SOC. EXTR.

" *Tristius haud illa monstrum, nec sævior ulla*
" *Pestis et ira Deum Stygiis sese extulit undis.*"

VIRG.

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURGI:

EXCUDEBAT ADAMUS NEILL CUM SOCIIS.

M DCC XCV.

JOANNI PROUDFIT, ARMIGERO, S. P. D.

DANIEL PROUDFIT.

Causæ, FRATER cariſſime, cur hoc opuſculum tibi dicem, revera multiplices ſunt. Cum vero numeroſiores ſint, quam quæ, hoc in loco, poſſint commemorari, eas ſilentio prætereundas duxi. Tantas vero eſſe palam confitear oportet, quantæ mihi e memoria nunquam excident, et me te, per totum vitæ decurſum, non tantum pro FRATRE generoſo, ſed pro vero caroque amico eſſe habiturum.

Valetudine commodiſſima, ſumma felicitate, et omni ſolatio, quod vita præſens viro digno poteſt ſuppeditare, per longiſſimum annorum ſpatium, frui pergas.

VALE.

Edinburgi, idibus Junii, dabam.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

VARIOLA.

NUllus morbus eſt, qui attentionem medicorum in ſe magis convertit, quam variola, et forſitan non alius eſt, qui exitum magis dirum funeſtioremve habuit. Igitur omnis medicus, qui ſaluti et felicitati humanæ conſulere cupit, in naturam ejus accuratiſſime inquirere debet.

Ex quo hic morbus in Europa ſeſe oſtendit, tantam diverſis temporibus ſtragem edidit, ut de ea, in momentum etiam, cogitare, mortales ſummo horrore non afficere non poſſit.

Per fecula multa, in nationes diverfas, quæ orbem terrarum tenent, magnopere fæviit, et medicamentis efficaciffimis parere recufavit, a tempore Arabicorum medicorum, RHAZIS, AVICENNÆ, et HALLI-ABBI, ad feculum SYDENHAMII ufque; cui folertia ingenii naturalis et fagacitas in viam morbo medendi longe aliam procedere, et ad regimen antiphlogifticum decurrere perfuaferunt. In dedecus vero ævi, cui talem tantumque virum videre contigerit, memoretur neceffe eft, eum nihil aliud a demonftratione ingenii tam manifefta, quam contumeliam et ludibrium, licet praxis ejus mortales, plerifque in exemplis, feliciffime confervaverit, cepiffe.

In qua regione, aut quo tempore, variola primum apparuerit, ex toto ignoramus; et labores fcriptorum, qui animum ad hanc rem inveftigandam attenderunt, nihil omnino luminis ei offuderunt. Hoc vero faltem compertum habemus, morbum partes Europæ, vel Magnæ Britanniæ, occidentales, feculo undecimo vel duodecimo labente, infeftare confuevifle.

viſſe. Quin etiam veriſimile eſt, hunc morbum, ab Arabia in Europam fuiſſe invectum; nam e monumentis medicinæ diſci poteſt, ſævitiem ſuam in Arabes, per multa ſecula, antequam incolis Europæ fuit notus, exercuiſſe. Denique regimen antiphlogiſticum, quod a medicis Arabicis, Rhazi, Avicenna et Halli-Abbi, in curatione hujuſce morbi, in uſum fuit revocatum, cur nomina eorum veneratione conſtanter proſequamur, in cauſa eſſe debet.

Variola morbus eſt, qui a contagio ſingulari proficiſcitur, et ab ~~omnibus~~ multis morbis, qui originem a contagione deducunt, hoc evidentiſſime differt, quod corpus humanum, per totum vitæ decurſum, ſemel tantum afficit. Quæ huic opinioni adverſari exiſtimantur, ea omnia fabuloſa eſſe videntur, et nulli fundamento ſtabili innituntur. Igitur quicquid operæ in hoc auctores poſuerunt, id eo contemptu, quem probe meretur, eſt accumulandum.

Effluvium ab iis oriundum, qui variola conflictantur, vel qui eadem extincti fuerunt, typhum excitare poſſe haudquaquam inficior. Immo mihi animus inclinat, ut virus variolo-

ſum

ſum, quod e corporibus morbidis emanat, effectum hujuſcemodi edere ex toto credam. Qui juvenes in cadaveribus eorum, qui, in Noſocomio Edinenſi, hoc morbo fuerunt rapti, incidendis fuerunt occupati, ii in typhum illabi periclitabantur, et vita eorum non raro in ſummum periculum fuit adducta *.

Nulla anni tempora certa, ut hic morbus epidemice graſſetur, facere poſſe videntur. Illuſtriſſimus tamen SYDENHAMIUS memoriæ prodere non dubitat, variolam non abnormem, aut modice mitem, ſub æquinoctium vernum, ſeſe oſtendere ſolere †; ſed mihi perſuaſum habeo, variolam, et ſolitam et anomalam, omnibus, quotquot ſunt, anni temporibus, invadere poſſe. Me judice vero, admodum probabile eſſe videtur, et variolam et reliquos morbos, qui febriles appellantur, a ſtatu cœli ſingulari pendere. Mihi quidem volupe eſt notare, virum jure quidem clariſſimum Doctorem GREGORIUM in hanc eandem ſententiam conceſſiſſe, cum in prælectionibus ſuis, quam frequenter

* Vid. Doc. WALK. Tract. de Variola.

† Vid. Tom. Prim. pag. 151.

ter, et unde febres contagiofæ oriantur, exponit.

Vir illuftris Van Suitenius teftatur, variolam, in tempus diuturnum, Viennæ invaluiffe; fed modo leniter, modo graviter graffatam fuiffe. Doctor Sydenhamius memoriæ poftcrorum tradit, variolas, quæ menfe Januarii oriuntur, a typo communi deflectere, et mortalibus fummo exitio nonnunquam effe*.

Infuper variola, temporibus anni calidiffimis, omnia fua figna leniora ct mitiora habet; et, contra, multo plus gravitatis, menfibus hiemalibus, et vicc verfa, oftendere folet. Hinc non folum morbus, pro rata parte, frequentius accedit; violentia vero ejus magnopere intendi videtur, et ctiam a conditione cœli fingulari pendere vulgo exiftimatur. Et nullus forfitan morbus eft, qui contagionem fuam cum corporibus facilius communicat, quive aëra, orbi terrarum circumdatum, magis corrumpit et inquinat.

Quanto temporis fpatio, contagium corpori applicatum morbum movcat, perquam incertum

* Vid. Tom. Prim. pag. 265.

tum esse videtur. Vir doctus vero RUTHERFORDIUS pater, ubi in prælectionibus suis, de usu medicinæ practico, hunc morbum exequebatur, quo spatium verum, quo contagio variolæ naturalis effectus suos febriles edat, pro certo comperiretur, quod sequitur memoriæ posterorum tradidit, catervam militum, per vicum, ubi variola epidemice grassaretur, iter facientem, signa contagii, quo fuerant imbuti, ab duodecimo ad decimum quintum diem usque, ostendisse*. Hoc vir clarus inductus tempus, modo commemoratum, pro solito habebat. Quinetiam Doctor GEORGIUS FORDYCE, in cujus observationibus summa fiducia collocari potest, in eandem sententiam concessit, exemplis nonnullis, quæ viderit, motus †.

Hæc doctrina vero, non fundamento stabili et inconcusso inniti videtur; namque de veritate ejus, inter summos viros, nondum ex toto convenit. Eruditissimus GREGORIUS filius asserere non dubitat, contagionem variolosam, corpori admotam, vim suam febrilem, a tertio die,

* Vid. Lond. Med. Transf. pag. 5. Ann. 1793.

† Vid. Loc. citat.

die, ad decimum quintum uſque, oſtendere poſſe. Inſuper in eos, qui, dum pus varioloſum illis inſeritur, magno terrore afficiuntur, maturius agere videtur; et effectus, ſi fides opinioni vulgari habenda, magis exitiales edit.

Exemplum, quod ſubſequitur, me judice, quam parum regulariter contagio varioloſa, corpus in humanum, agat, probare videtur.

Ad puerum arceſſitus ſum, cujus pater mihi dixit, ſe eum variola correptum eſſe putare; namque puerum, qui, in vicinia, hoc morbo laborabat, et poſtea eodem extinctus eſt, ante dies novem decemve, inviſerat. Multas papulas exiguas, in facie præſertim, et in reliquis quoque corporis partibus, conſpexi, quæ varioloſas plurimum retulerunt; ſed maculæ abnormes inter eas, hic illic, intercedebant. Febris non modica fuit, nonnihil ſitis eum infeſtavit, et tremores inuſitatiſſimi in ſomnum illapſurum invaſerunt, qui eum quoque, in gremio materno, oculis apertis, decumbentem, occupaverunt, adeo ut convulſiones graviores acceſſuræ eſſe viderentur. Hæc ſigna in cauſa fuerunt, cur morbum variolam

eſſe

eſſe crediderim, et uſum aëris frigidi purique, purgationem alvi leniorem, potionem frigidam, vel acidum vegetabile dilutum dulceque redditum, præceperim.

Cum die proximo fuiſſem reverſus, me morbum ab omnibus aliis ſecernere valiturum eſſe ſperans, ſumma admiratione fui affectus, cum eruptionem nihil mutationis omnino, per ſpatium totum viginti quatuor horarum, ſubiiſſe comperi. Et quidem, in eodem ſtatu, per quinque vel ſex dies, cum omnibus ſignis ſupra comprehenſis, manſit, et deinde puſtulæ evanuerunt; ſed febris, nulla ex parte, lenita eſt. Iterum arceſſitus ſum, et, ſummo cum gaudio, puſtulas, quæ revera varioloſæ fuerunt, corpus in univerſum ſemet diffudiſſe notavi. Hoc autem die ſexto, poſtquam eruptio proxima deceſſerat, incidit. Puer, in præſentia, puſtulas plurimas, ſed diſcretas, et bene repletas, habet; et eum, pauculis diebus, ex hoc morbo graviore emerſurum eſſe confido.

Ex hoc exemplo univerſo, morbum pueri primarium a contagione varioloſa ortum deduxiſſe,

duxiſſe, clare conſtabat. Ex quo morbus primum apparuit, donec vera variola ſemet oſtendit, ſedecim vel ſeptemdecim dies elapſi ſunt, et, per totum tempus, febris urgebat.

Veram morbi diagnoſin, ſub initia, tradere in primis difficile fuit; ſed eventus, ad extremum, votis reſpondit. Cauſas vero inſolitorum phænomenorum exponere non poſſum, et nullum exemplum ei ſimile unquam vidi aut audivi.

DEFINITIO MORBI.

"Synocha contagioſa, cum vomitu, et ex "epigaſtrio preſſo dolore: Tertio die incipit, "et quinto finitur, eruptio papularum phleg-"monodearum, quæ, ſpatio octo dierum, in "ſuppurationem, et in cruſtas demum, ab-"eunt; ſæpe cicatrices depreſſas, ſive foveo-"las in cute relinquentes*."

Quantum ad variolam diſcretam attinet, ea "puſtulas paucas, diſcretas, circumſcriptione

* Vid. Cul. Synop. tom. xi. pag. 132.

" circulares, turgidas, habet, et febris, erup-
" tione facta, protinus cessat."

Quod vero Variolam confluentem spectat, ea " pustulas numerosas, confluentes, circum-" scriptione irregulares, flaccidas, parum ele-" vatas, habet, et febris, post eruptionem, per-" stat."

HISTORIA.

Antequam febris variolosa semet in conspectum dat, non raro languorem, inertiam, anxietatem, et magnum inquietudinis gradum, queritur ægrotus; quod, ut membra corporis frequenter distendat, oscitetur molestiamque sentiat, facit. Et his signis adjunguntur, frequenter, dolores obtusi, in ossibus, et in diversis aliis corporis locis, ut dorso, lumbis, &c. alte siti, qui morbum appropinquare testantur.

Morbus a rigore et horrore incipere consuevit, qui sæpissime, circa meridiem, accedunt. Hos brevi excipiunt, dolor capitis vehemens, febris, et ea quæ eum constanter comitantur, cutis

cutis calor, lingua arida et ficca, et fitis immodica. Pulfus arteriarum frequentes, duri, validi et pleni evadunt.

Ægrotus interdum magnopere ægrotat, et multum moleftiæ fentit. Ventriculus ei fæpenumero perturbatur, et dolor acutiffimus in regione epigaftrii æque frequenter oritur, potiffimum fi preffuræ fuerit objecta; et hunc aliquando naufea et vomitio fubfequuntur. Spiritus fæpe acceleratur, et accedunt oppreffio et fenfus ponderis fub fterno, et fingultus.

Quidam adulti, fi in lecto decumbitur, ad fudandum proclives funt; et infantes, inter dormiendum, tremoribus nonnunquam corripiuntur, immo non raro, convelluntur. Hoc etiam fpeciem hujufce morbi mitiffimam, quibufdam in cafibus, præcedit, cujus nonnulla exempla vidi.

Ægrotantes in lecto multum cubare cupiunt, et interdum figna ftuporis et comatis evidentia oftendunt. Hæc figna, ut jam fuit comprehenfum, in tres quatuorve dies, magis minufve

vehementia,

ſigne aliquod diſcrimen in ſtatu ſignorum prae ſe aut fert, aut ullam aliam medendi rationem nobis ſuadet.

DIAGNOSIS.

Tres morbi ſunt, a quibus forte medicus, quamvis peritus, *Pneumoniam* primo aſpectu haud facile diſtinguere poterit, *Hepatitis* nempe, *Peripneumonia notha*, et inflammatio cordis. Si tamen cognitum primum fuerit, quae horum morborum vera ſint indicia, quae partes ſint affectae, quo corporis habitu, quave aetate ſit laborans, facilis et expedita erit diſtinctío.

In *Hepatitide hypochondrio* dextro ſubeſt dolor, inter premendum acerbior factus, et in *claviculam* et ſupremum dextrum humerum vergens: Difficultas ſpirandi minor: In ſiniſtrum latus decumbi

cumbi vix poteſt: Tuſſis fere ſemper ſicca: Vomitus, ſingultus admodum moleſti.

Inter *Peripneumoniam notham* et *Pneumoniam*, habitus corporis et aegroti aetas optime diſtingunt. *Peripneumonia notha* in ſenes, debiles, et qui laxiore ſint corporis habitu, aut qui gravedinibus et diſtillationibus ſint obnoxii, aut qui liquoribus *ſpirituoſis* liberius utantur, impetum facit. Caeterum *pyrexiae* ſigna in hoc morbo multo leviora, et calor plerumque haud multum auctus: Tuſſis etiam et dolor lateris minus, quam in *Pneumonia*, vexant.

Inflammatio cordis *Pneumoniam* plerumque comitatur, quorum morborum eadem fere ſigna et remedia, niſi quod in hac inflammatione, quam adeſſe palpitatio et *ſyncope* teſtantur, remedia diligentius ſunt adhibenda.

CAUSÆ

CAUSÆ REMOTÆ.

Praedisponentes.—Status quidam et habitus corporis, aetas, sexus, thoracis confirmatio, *Pneumoniae* causae praedisponentes praecipue sunt habendae.

Robusti et pleni huic morbo maxime patent.

Saevissime et saepissime corripit *Pneumonia*, qui lauto nimis artibusque coquinariis et convivalibus victu corrupto, aut carnibus sale conditis fumoque duratis nimium crebro utuntur, aut qui liquoribus *spirituosis*, praecipue spiritu vini Gallico, (*Brandy* vulgo dicto) nimis sibi indulserunt. Hinc venatores, milites, rustici, et, ut ex poeta Sydenhamus,

"Multo jam fracti membra labore *,"

in

* Hor. Sat.

in hunc morbum incidunt. Nullum genus hominum ab impetu *Pneumoniae* ſatis tutum. Virile tamen genus, potius quam muliebre, et jam adultos, potius quam ſenes adoritur. Quare tamen viris magis quam foeminis vim inferat *Pneumonia*, in promptu cauſa: Viris, quippe robuſtiore ſunt corpore, et cauſis excitantibus opportuniores. Foeminae, ſi correptae ſint, multo gravius affici dicuntur.

Qui *Pneumonia*, *aſthmate* etiam ſive angina, ſemel laborarunt; vel nimis anguſta thoracis conformatione praediti, ii facilius, praeſertim, ut ait poeta,

"Incertis menſibus anni *,"

hoc eſt, vere et autumno, hoc morbo implicantur.

Excitantes.—De cauſis excitantibus, ſupereſt ut

* Virg. Georg.

ut nonnihil dicamus. Inter has locum certe primum tenet frigus *: Si aëre frigido, vel aqua frigida corpus qualicunque de caufa prius calefactum excipitur. Inter caufas excitantes etiam funt exhalationes acres et aftringentes, quibus affecti funt pulmones. Intemperantia circa victum. Denique id omne, five currendo, five vociferando, five modo alio quo cunque id fit, unde crebrius violentiufque pulmones exercitantur.

CAUSA

* "Caufa evidens externa febrium quamplurimarum "inde petenda eft, quod quis fcilicet vel praematurius "veftes abjecerit; vel ab exercitio incalefcens fe frigori in- "cautius expofuerit; unde poris fubito occlufis, retentif- "que iis halitibus, quibus alias per cutis fpiracula pate- "bat exitus, haec vel illa febris fpecies in fanguine fuc- "cenditur, prout vel generalis conftitutio, quae tum tem- "poris obtinet, vel particulares humorum dyfcrafiae in "hanc vel illam febris fpeciem potentius determinaverint. "Et fane exiftimo, plures modo jam defignato, quam *Pefte*, "*Gladio* atque *Fame* fimul omnibus perire."—*Syden. Opera.*

CAUSA PROXIMA.

De caufa proxima medici multum certaverunt, et adhuc fub judice lis eft. Diverfas auctorum hac de re fententias afferre ratio noftrae brevitatis haud patitur. Obftructio, error loci, fanguinis praeter naturam vifciditas, et complures aliae caufae a medicis hinc inde agitatae fuere, quae tamen minus comprobatae funt. Inflammationis tamen ea demum pro caufa proxima ubique hodie agnofcitur, quae celeberrimo Culleno, aliis tamen in omnibus non aeque, placuit, *fpafmus* nempe in arteriis extremis, unde per earum curfum actio adaucta provehitur. Huic rei quidem fidem facere videntur, tum cutis ficcitas per totum morbum duratura, tum etiam medendi ratio, quam iis remediis quae *fpafmum* folvunt, ut fanguine miffo, emplaftris

quae extrahunt, quae et επισπαστικα nominantur, et ſimilibus, medici maxime moliuntur. Ex debilitate tamen, quoniam quae denſiora eſſe oportet, relaxat, et ex ea aegrae partis congeſtione, diverſorum hujus morbi ſignorum, non ſecus ac aliarum inflammationum, ratio rectius forte eſt petenda.

DE PNEUMONIÆ TERMINATIONIBUS.

Praeter terminationes omnibus inflammationibus communes, quae ſunt reſolutio, ſuppuratio et gangraena, hanc inſuper peculiarem ſibi habere videtur *Pneumonia*, quod ſanguinis tenuiores partes et ſanguinem ipſum in vaſa pulmonum effundit, unde per pulmones libero aëris et ſanguinis curſu impedito, ſtatim ſtrangulatur aeger. Haec *Pneumoniae* terminatio communis, cum exitus funeſtior et minus laetus. De terminatione ejus varia pauca diſſerere licet.

Si remedia laudata mature ſatis adhibentur, reſolutio plerumque locum habet. Qui exitus quidem laetior, et in omnibus inflammationibus internis eſt optandus. Praeit * vulgo, vel potius comitatur, manifeſta quaedam evacuatio: Vel enim aeger ſaepius faciliuſque aliquid aut craſſum

* "Sanatur reſolutione benigna; ſi temperies laxa, humor blandus, viſcoſitas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis non magna. Sputo cito, libero, copioſo, flavo cum pauco ſanguine miſto, ſatis craſſo, dolorem ſedante, reſpirationem emendante, pulſum ampliorem et pleniorem reddente, in album blandum cito mutato; id fit ſi ſedes mali imprimis eſt bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. Alvi fluxu bilioſo, levante, et ſimilia fere ac ſputa deſcripta, ejiciente. Urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, levante, cum ſedimento primo rubro, ſenſim albeſcente, ante ſeptimum diem emiſſa. Atque tum reſpiratio adeſt facilis, febris mitis et boni moris, ἀδιψια, calor, humiditas, laxitas, mollities, aequales toto corpore."——*Boerh. Aphoriſ.* 230.

ſum aut ſanguinolentum excreat, vel urinam craſſiorem et albidam reddit: Vel ſudores largiores aequalioreſque toto corpore fluunt; Vel denique ex naribus ſanguinis fluxus, aut cita alvus obtinent. Interea *pyrexia* aliaque graviora ſigna miteſcunt. De tempore tamen reſolutionis et ſuppurationis *Pneumoniae*, nequid certi et univerſale tradi poteſt; utpote cum ex violentia morbi, ex ſtatu et ſexu laborantis, ex rebus aliis incertis quamplurimis pendeant: Frequentius tamen obtinet reſolutio die ſeptimo.

Si vero ad duodecimum vel decimum quartum diem ſine ullo reſolutionis indicio duraverit morbus, vel ſi excreare ſubito deſierit aeger, vel ſi horrores frigidi, tuſſis ſicca, ſpiritus difficultas, adfuerint, ſuppuratio eſt multum timenda. Quum vero dolor ſubito remiſerit, ſi veſpertina febrilis acceſſio fuerit, et in parte dolente gravioris ponderis ſenſus, ſcire licet, ſuppurationem

rationem jam eſſe coeptam *. Subit febris *hectica*; perit aeger. Si in vaſa pulmonum tenuiores ſanguinis partes, vel ſanguis ipſe, vel etiam pus affatim prorſus effunditur, ſuffócatur aeger, ſi vero modice, expuit interdum, et cito convaleſcit: Quemadmodum docet Tiſſot, "Si "l'ouverture eſt petite de façon qu'il ne puiſſe "ſortir que peu de pus á la fois, ſi la quantité "totale de pus n'eſt pas conſidérable, ſi le ma-"lade eſt encore fort, il crache ce pus et ſe "trouve ſoulagé. Mais ſi la vomique eſt con-"ſidérable, ou ſi l'ouverture eſt grande, et qu'il "ſe répande une grande quantité de pus á la "fois, ou ſi le malade eſt tres foible, il meurt "dans

* "Fieri autem jam re ipſa cognoſcimus per haec. "Ubi leves, vagae, ſaepe repetentes, ſine manifeſta cauſa "horripilationes contingunt; dolor remiſit; dyſpnoea "manet; genae et labia rubent; ſitis adeſt; febricula "vexat, imprimis veſpertina; pulſus debilis molliſque."—*Boerh. Aph.* 834.

"dans le moment ou la vomique s'ouvre et cela "quelquefois lors qu'on s'y attend le moins †." Haec *Pneumoniae* terminatio evenit, quum jam diu non excreaverit aeger, ſi ſpirandi difficultas et in parte dolente ſenſus ponderis aegre ferendus adſint.

Pneumoniae gangraena rarius eſt exitus, niſi effuſio ſanguinis ſimul obtinet.

RATIO SIGNORUM.

Inter cauſas excitantes longe frequentiſſimam eſſe frigus diximus, quod corpore exceptum ſudorem ſubito impedit, et in corpus internum vergens *pyrexiam* facit.

Dyſpnoca ad duas cauſas referenda eſſe videtur: Partim ad ſanguinis congeſtionem in pulmonibus,

† Avis au Peuple.

monibus, quae aëris liberum curſum per ipſos impedit, et id crebrioribus reſpirandi conatibus pulmones rependere moliuntur: Partim ad lateris dolorem, qui inter ſpiritum plenius ducendum intenditur ſemper: Quo violentiores hae cauſae ſunt, eo magis ſpirandi difficultas urget.

Tuſſis partim cauſis jam enumeratis, utpote quae ſpiritus difficultatem faciant, partim humoribus ex glandulis *bronchialibus* oriundis tribuenda eſt; qui ſcilicet fuſius ſecreti, et nimium acrimoniae cujuſdam peculiaris habentes, vaſa pulmonum irritant tuſſimque gignunt.

Ex diſtentione vaſorum tunicarum, et ex ſanguinis majore et copia et impetu, oriundum eſſe dolorem judicare licet. Quod vero haud ſine dolore cubare poſſit aeger, ex inflammatione pulmonum provenire cenſendum: Si fibram alteram

teram inflammatio occupat, in latus ſanum, ſi utramque in dorſum, ſeſe tantum reponere datur.

Rubra facies, rubrique oculi, dolor etiam capitis tum congeſtioni ſanguinis in pulmonibus, unde liberior ſanguinis reditus a capite impeditur, tum etiam cordis arteriarumque viribus nimis citis tribuitur.

PROGNOSIS.

Propter ſummam pulmonum utilitatem, et eximium in corpore humano uſum, laboranti periculum *Pneumoniam* ſemper faceſſere ſatis patet. Quanquam ex initiis omnino laetis, exitus interdum prorſus triſtes *Pneumonia* habeat, attamen vix alius eſt morbus qui aut promptius remedia patitur, aut iiſdem facilius cedit, quam haec ipſa *Pneumonia;* adeo ut ipſis faucibus lethi ereptus,

ereptus, aeger ſanitatem medicinae viribus acceptam referat.

Tuſſis ſicca violenta, ſpirandi maxima difficultas ut vix et ne vix quidem niſi bene rectus ſpirare poſſit aeger, ſudores cum facie tumida et rubente, caput collumque occupantes, debilitas magna, dolor erratus, delirium, infauſtum exitum indicant. Contra tamen, ſi febris, ſi dolor lateris, et ſi qua alia mala jam memorata, minus urgent, praeſertim ſi tuſſis etiam copioſam, craſſam et cruentam pituitam citat *, exitus laetiores fore ſignificant.

* "Αἵματι δε ξυμμεμιγμενον μη πολλῳ πτυελον ξανθον εν "τοισι περιπνευμονικοισιν, εν αρχη μεν της νουσου, πτυομενον "περιεστηκον, και καρτα ωφελει."—*Hippocr. Prognoſt.*

RATIO MEDENDI.

Confilia *Pneumoniae* medendi funt,

Refolutionem inducere:

Excreationes pectoris purgare, facilefque facere:

Omnia quae irritant cavere:

Sub finem morbi viribus aegroti confulere.

Ad refolutionem tamen obtinendam, caufae remotae, fi quae adfint tollendae, quales funt frigus, vapores acres, pulmonum exercitationes crebriores, et quas alias caufas excitantes fupra memoravimus. Impetus fanguinis adauctus per totum corpus potiffimum vero per pulmones eft imminuendus, quam rem certe fanguinis detractio matura, copiofa et repetita maxime juvat. Quantum vero fanguinis, quotiefve mitti poffit,

poſſit, dictu difficile, vel potius dici nequit. Quid vero hac in re agendum, ipſa morbi indoles, corporis habitus, aegroti conſuetudo vireſque optime conſtituere videntur. Ter quaterve ſanguinem mittere plerumque ſatis erit, ſi prima aut ſecunda copioſior detractio fuerit: Immo et laborantibus quibuſdam ſanguinem copioſius ſemel detractum graviora ſigna levaſſe ſatis notum. Si vero redierit ſpirandi difficultas: Si redierit dolor lateris, ad hoc remedium iterum iterumque recurrere proderit. "Nemo enim "nemo profecto ſaeviſſimum et inſidioſiſſimum "hunc hoſtem ſerio glorioſeque triumphaverit, "niſi ſtricto ferro, vulnereque aliquoties in"flicto res ſtrenue agatur, victoriaque fuerit "admodum cruenta. Nam nihil niſi *ſanguis* "*redimat populos*, ut cum Lucano loquar *." Nec defuerunt medici praeſertim apud antiquos, qui in *Pneumonia* non ſecus ac in aliis inflammationibus

* Trillerus de Pleuritide.

mationibus febribusque, ne satis ante fluxisse, quam anima deficiat, praecepere. "Hoc autem, (ut ait noster Professor Gregorius) "quamvis insigniter aliquando prodesse poterit, "rarissime tentandum est; salutares enim effectus talis animi defectionis minime certi aut "perpetui sunt; ipsaque suo incommodo et sane periculo interdum non caret *."

Sydenhamus medicorum maxime inclytus et accuratissimus sanguinem in *Pneumonia* ad uncias quadraginta detrahendum statuit, quanquam in hac re nulla certa regula tradi potest. Si vero sanguis missus vires aegroto adeo subduxerit, ut ulterius mitti periculosius jam esset, nec interea mitescere morbus coeperit, cucurbitulae cruentae, hirudines, fomenta, malagmata, partibus dolentibus admota utilia erunt: Utiliora his tamen emplastra ad extrahendum: Eoque magis si post sanguinem semel iterumve missum adhibita.

* Conspect. Med. Theoret.

adhibita. " Sanguis poſt quartum vel quintum
" diem non detrahendus, niſi venaeſectionem
" nova depoſcunt ſymptomata; quia ſuppura-
" tionem jam inceptam impedit *."

Ut ex facili excreet aeger varia variis temporibus excogitarunt medici. *Gummi ammoniacum*, *ſcillae* radicem, aliaque hujuſmodi quam plurima praecepere nonnulli. Quae tamen omnia minime profuiſſe inveniuntur. Aquae etiam calidae, cui aliquid aceti ſit immiſtum, vapores pulmonibus exceptos laudavere plurimi. Sed remedia hujus generis efficaciſſima ſunt, quae vomitum faciunt, qualia praecipue ſunt *antimonium tartarizatum* et *ipecacuana* parvis portionibus adhibita, et circa finem morbi non tuto magis quam commode dantur.

Tuſſim maxime pendere ab acriori materia

ex

* Hom. Principia.

ex glandulis *bronchialibus* ſecreta ſupra memoravimus: Sublata itaque acrimonia, tuſſim ſupprimi patet. In hunc finem oleoſa aliaque medicamenta quae leniunt maxime et molliunt, ſunt adhibenda.

Si corpus ſponte inſudat, ſignis lenioribus inſuper viſis, ſudorem tenuibus et dilutis potionibus, calore externo vitato aliiſque ſtimulis omiſſis, adjuvare licet: Alioquin medicamentis quae ſudorem movent in Pneumonia tutius abſtinendum.

Omni quod irritat, manente morbo, ſummo ſtudio eſt vitandum: Pulmonibus nihil magis inimicum quam durior exercitatio quae loquendo dicendove fit, quippe quae pulmones jam inflammatos ſtimulat prorſus et pungit. Cibus vero quam maxime tenuis, refrigerans, leviorisque etiam ſucci eſſe debet: Victus omnis craſ-

ſior

ſior alienus; carnibus, quae quo pinguiores ſunt, eo pejores, liquoribus etiam fermentatis et *ſpirituoſis* aegrotantibus interdicere oportet. Conclavi recenti ab auris uti decet. "Feneſtrae "(ait Trillerus) frequenter per diem nonnihil "aperiundae ſunt, ſudo imprimis et clementiore "coelo, quo aër purior, ſalubrior, et frigidior "paullo intromittatur, ne miſeri aegroti putri- "da ſua atmoſphaera circumfuſi, ſordidas ſuas "exhalationes continuo inſpirando et reſorben- "do ſuffocentur tandem et in vivum quaſi ca- "daver commutentur †." Calorem vero conclavis oportere non eſſe ultra gradum ſexageſimum in *thermometro Fahrenheiteano* obſervat Cullenus.

Per totum morbum alvus ſolutior eſſe debet, quae ut aſtricta ne ſit, iis quae molliunt, laxant et refrigerant, eſt injicienda.

Ad

† De Pleuritide.

Ad ſitim ſedandam, quae, durante morbo, aegrum plerumque male habet, potionibus acidis, *tamarindis* etiam et pomis, aliiſque fructibus acidulo ſapore utendum eſt.

De uſu opii in *Pneumonia* varia medicorum eſt ſententia. Ab initio certe morbi, utpote quod tum noceat, abeſſe debet. "But in a "more advanced ſtate of the diſeaſe," ut ſummi illius viri reique medicae peritiſſimi verbis utar, "when the difficulty of breathing has "abated, and when the urgent ſymptom is a "cough, proving the chief cauſe of the conti- "nuance of the pain and of the want of ſleep, "opiates may be employed with great advan- "tage and ſafety †."

Ad finem morbi cum jam abierint ſigna inflammationis, et ob plurima morbi mala ſumma debilitate

† Cullen's Firſt Lines.